

- слідів коліс ТЗ із встановленням їх характеру, розмірів, положення відносно меж проїзної частини дороги;
- слідів від кузова або пошкоджених деталей підвіски, ходової та інших частин ТЗ, які відображено на покритті дороги у вигляді вибоїн, подряпин, потертостей із фіксацією їх розмірів, напрямку утворення та положення відносно меж проїзної частини;
- ділянок осипу уламків скла, осідання пилю та дрібних частинок ґрунту, що осипалися з нижніх частин крил, бамперів, днищ ТЗ;
- кінцевого положення ТЗ із зазначенням локалізації та характеру механічних пошкоджень на ньому;
- технічного стану ТЗ (стану гальмової системи, рульового керування, ходової частини, системи освітлення та світлової сигналізації). За участю спеціаліста визначають величину сповільнення ТЗ в умовах події (вимірюють за можливості проведення ходових випробувань ТЗ за допомогою деселерометра).

Під час огляду місця ДТП слід також встановлювати та фіксувати [4]:

- ширину та стан проїзної частини дороги на ділянці місця події, дорожню розмітку, наявність дорожніх знаків у напрямку руху ТЗ;
- наявність та величину повздовжніх та поперечних ухилів, радіусів повороту дорожнього полотна;
- пошкодження на дорожньому покритті, перешкоди, що обмежують видимість чи оглядовість;

- видимість у напрямку руху ТЗ у конкретних умовах на момент події.

Отже, спеціаліст у галузі інженерно-транспортних досліджень, який бере участь в огляді місця події під час розслідування кримінальних правопорушень, що пов'язані з порушенням правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту, повинен застосовувати свої знання для виявлення, фіксації та закріплення відомостей про обставини ДТП із метою надання об'єктивної оцінки про механізм здійснення ДТП і формування версії про подію загалом або її можливі варіанти.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. та допов.) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 9—10, 11—12, 13. Ст. 88.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін. та допов.) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 25—26. Ст. 131.
3. Терехов Г. А. Процессуальные положения и полномочия специалиста в уголовном процессе // Проблемы судебной автотехнической экспертизы: сб. науч. трудов. Москва : ВНИИСЭ, 1987. С. 94—113.
4. Доброгорский В. Я., Киреев В. А., Рубан В. И. Классификация видов столкновения и экспертное определение места столкновения транспортных средств (по материалам обобщения экспертной практики ХНИИСЭ) // Обзорная информация. Москва : ВНИИСЭ, 1981. Вып. 5. С. 4—9.

К. О. Вертепна,

судовий експерт Запорізького НДЕКЦ МВС України, м. Запоріжжя, Україна,
e-mail: ekaterinahizny18@gmail.com

ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІСТА ПІД ЧАС ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДОКУМЕНТІВ

Анотація. Тези присвячені правовій регламентації участі фахівця в кримінальному судочинстві України. Розкрито форми взаємодії слідчого з фахівцем, наголошено на необхідності залучення судового експерта під час проведення огляду речей і документів.

Ключові слова: спеціаліст, спеціальні знання, взаємодія слідчого з фахівцем, залучення експерта.

Abstract. Abstract is dedicated to legal regulation of a specialist participation in criminal proceedings in Ukraine. Forms of interaction between the investigator and the specialist are revealed. The need of a forensic expert involvement while inspection of belongings and documents is emphasized.

Keywords: specialist, specific expertise, investigator and specialist interaction, forensic expert involvement.

Аннотация. Тезисы посвящены правовой регламентации участия специалиста в уголовном судопроизводстве Украины. Раскрыты формы взаимодействия следователя со специалистом, подчеркнута необходимость привлечения судебного эксперта при проведении осмотра вещей и документов.

Ключевые слова: специалист, специальные знания, взаимодействие следователя со специалистом, привлечение эксперта.

Для розслідування економічних злочинів та розгляду господарських суперечок у суді необхідними є спеціальні знання в галузі бухгалтерського обліку. Саме тому правоохоронні органи повинні використовувати можливості різних галузей наукових знань та практичної діяльності з метою своєчасного виявлення протиправної діяльності, її документування технічними засобами фіксації, створювати належні умови для оперування отриманою інформацією під час судового розгляду та доказування обвинувачення [1, с. 194].

У таких випадках для правильної підготовки та організації слідчої (розшукової) дії, виявлення й оцінки всіх обставин, що мають значення для кримінального провадження, правильного добирання об'єктів, що пов'язані з підготовкою та вчиненням злочину, однієї базової юридичної підготовки слідчого може бути недостатньо. З метою забезпечення належної ефективності окремих слідчих (розшукових) дій бажаною (іноді обов'язковою) слід вважати участь спеціаліста у проведенні відповідної дії.

Ст. 71 Кримінального процесуального кодексу України (далі — *КПК України*) передбачено участь у кримінальному провадженні спеціаліста, а саме можливість залучення спеціаліста для надання безпосередньої технічної

допомоги (фотографування, складання схем, планів, креслень, добирання зразків для проведення експертизи та ін.) сторонами кримінального провадження і судом під час судового розгляду [2].

Завдання спеціаліста полягає в тому, щоб на підставі своїх знань надати допомогу слідчому у виявленні та вилученні слідів злочину, предметів і документів, що можуть бути речовими доказами у кримінальному провадженні, та з цією метою брати активну участь у процесуальній дії.

Уже на етапі проведення слідчої (розшукової) дії спеціаліст допомагає слідчому у добиранні необхідних документів кримінального провадження, водночас не завдаючи їм шкоди, не змінюючи їх стану та маючи на увазі, що надалі для поглибленого дослідження цих об'єктів може бути призначено судову експертизу [3, с. 405].

Також під час складання протоколу процесуальної дії спеціаліст може правильно вказати слідчому назву документів, особливості упаковки та інші обставини, які повинні бути в ньому відображені. У разі невідповідності документів він з'ясовує причину, повідомляє про це особу, яка призначатиме експертизу чи залучатиме експерта, і надає необхідну допомогу в повторному або додатковому їх добиранні згідно з чинними правилами та інструкціями.

До початку слідчої (розшукової) дії, у якій бере участь спеціаліст, слідчий повинен особисто пересвідчитися в його особі, з'ясувати його ставлення до підозрюваного або потерпілого, роз'яснити йому права й обов'язки відповідно до ч. 3 ст. 223 КПК України. За необхідності у спеціаліста до початку проведення слідчої (розшукової) дії може бути взято підписку про нерозголошення відомостей, що є державною, банківською таємницею чи таємницею слідства, які стануть відомими спеціалісту через його участь у проведенні слідчої (розшукової) дії.

Порядок залучення спеціаліста під час судового розгляду відрізняється від досудового провадження. Спеціаліст у суді (згідно з приписами ст. 360 КПК України) дає усні консультації чи письмові роз'яснення на стадії дослідження доказів, учасники процесу можуть

поставити йому питання щодо наданих ним консультацій у процесі дослідження доказів, тому в процесуальному законодавстві слід визначити, що ці консультації заносять (у разі усної форми) або приєднують (у разі письмової форми) до журналу судового засідання.

Отже, для участі у проведенні тимчасового доступу до речей та документів та їх вилученні під час виконання слідчих (розшукових) дій (зокрема, огляду речей та документів) ефективнішим буде залучення як спеціаліста атестованого судового експерта [4, с. 153]. Саме йому, як особі, що безпосередньо здійснює експертизу, відомо обсяг необхідних документів і речей, що згідно з методиками проведення експертиз необхідні для того, щоб зібраних (вилучених) документів було достатньо для проведення експертизи та надання об'єктивного висновку, який (згідно з ч. 2 ст. 84 КПК України) належать до процесуальних джерел доказів.

Список використаних джерел

1. Карпова С. А. Участь спеціаліста у кримінальному провадженні // Актуальні проблеми застосування нового кримінального процесуального законодавства України та тенденції розвитку криміналістики на сучасному етапі. Харків, 2012. С. 193—195.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін та допов.) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 9—10, 11—12, 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 22.02.2021).
3. Щербаковський М. Г., Чернець М. Г. Особливості залучення спеціаліста до участі у кримінальному провадженні // Актуальні проблеми застосування нового кримінального процесуального законодавства України та тенденції розвитку криміналістики на сучасному етапі. Харків, 2012. С. 405—406.
4. Харлов О. О. Особливості залучення спеціаліста під час розслідування злочинів, вчинених у сфері професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг / Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Вип. 4. Т. 2. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2018/4/tom_2/31.pdf (дата звернення: 22.02.2021).

L. Wieczorek,

Associate Profesor of Jan Kochanowski University in Kielce Head of the Department of Criminal Law, Criminology and Forensics Former Director of Prof. Jan Sehn Institute of Forensic Expertises in Kraków, Kraków, Poland

THE POLISH MODEL OF APPOINTING EXPERTS WITNESS — SELECTED ISSUES [1]

Based on the current legal status, consisting of: legal provision of Article 157 by the act The Law on the System of Common Courts [2] and the Ordinance of the Minister of Justice of 24 January 2005 on Expert Witness issued on this basis [3], as a result, a systemic model was developed, in which the authority authorized to appoint court experts witness is the President of the District Court. The President of the county court is the authority keeping the list of experts and exercising (at least formally) supervision over experts in his district. Bearing in mind the location of regional courts in the structure of common courts, we are dealing with a decentralized system. Deeper «decentralization» does not seem possible, as no one is considering transferring the decision to appoint experts to

the level of district courts. In essence, the topic of discussion inspires the consideration of the dilemma: To maintain the current system of appointing experts witnesses or replace it with a centralized system.

It is therefore appropriate to ask a perverse question: Is such a choice necessary?

Currently, the recruitment process of individual experts is limited to assessing whether the candidate meets the requirements provided for in §12 of the Ordinance of 24 January 2005, among which the following can be distinguished:

- 1) «formal» requirements (having full civil and citizen rights, being older than 25 years old, «giving a guarantee» of proper performance of the duties of an